

MATERIALS DE TREBALL

34

El Centre d'Estudis per a la Pau JM Delàs és membre de l'ENAAT (European Network Against Arms Trade) i col·laborador del SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute)

JULIOL 2008

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
JMDELÀS

JUSTÍCIA I PAU

Sumari

L'escàndol dels crèdits en R+D militar 3
Pere Ortega

Agrocombustibles i violència 5
Tomàs Gisbert

Raons de ser i justificacions dels exèrcits: la Unitat Militar d' Emergències. 10
Miquel González

Actualitat de les campanyes pel desarmament del Centre Delàs 12
Jordi Calvo

Informe 2007 d'exportacions espanyoles d'armament 1997-2006. 14
Tica Font

Notícies. 15

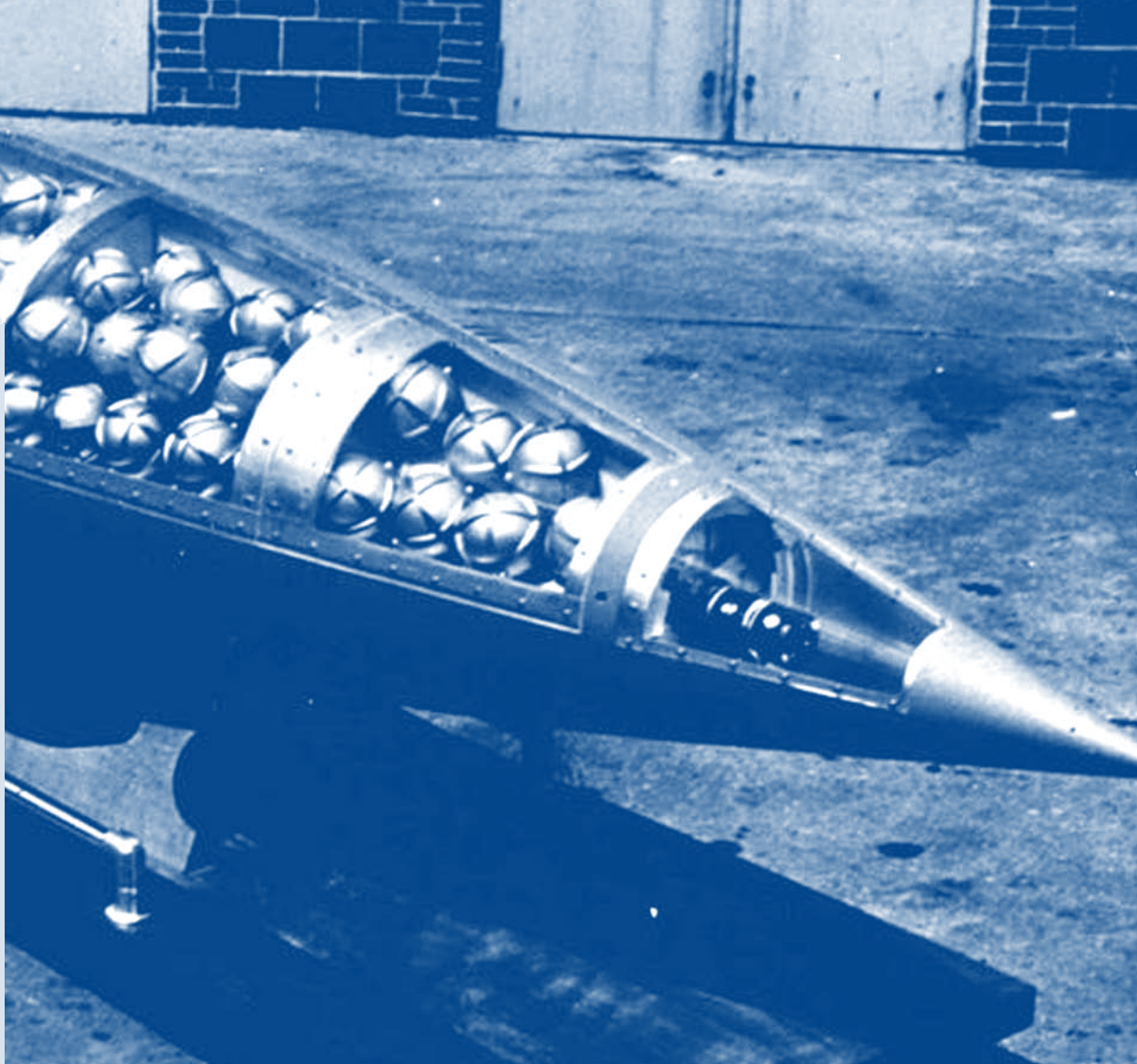
Èxit del moviment pacifista: la prohibició de les bombes de dispersió

La conferència internacional per a la prohibició de les bombes de dispersió (o clúster) de Dublín va ser, tal com estava previst, la definitiva. També com molts prevèiem, els interessos dels més poderosos van estar presents i en bona mesura es van veure satisfets. Així i tot, es va notar el contrapès de la societat civil de tot el món que, sense cap dubte, va fer que els interessos econòmics i polítics no prevalguessin més que en aspectes minoritaris sobre els humanitaris. Finalment, el tractat va ser acceptable i acollit amb satisfacció per totes les parts implicades. L'absència dels grans països productors (EUA, Rússia, Xina, Índia, Israel) no va ser un obstacle ja que, salvant les distàncies, s'assembla a l'ocorregut amb el tractat de prohibició de les mines antipersona.

I sembla molt probable que en pocs anys l'ús, fabricació, emmagatzematge i venda de municions de dispersió estarà totalment estigmatitzat.

No obstant això, el bon resultat del tractat no ens ha de fer cedir en la nostra obstinació per continuar treballant pel desarmament i, en concret, per eliminar completament aquest tipus d'armament de la faç de la Terra. No oblidem que els punts febles del tractat són la possibilitat d'utilitzar bombes de dispersió en operacions militars conjuntes entre estats signants i aquells que no hi estiguin sotmesos, i que siguin usuaris de bombes de dispersió. És el cas de les operacions que en l'àmbit de l'OTAN poden donar-se entre alguns països europeus

(cont. pàg. 2)

(ve de la pàg. 1) signants i els EUA. Un altre punt feble és l'exclusió del tractat de certs tipus de municions de fragmentació que a causa de les seves característiques i avanços tecnològics no tenen els efectes indiscriminats de les tradicionals municions de dispersió. En ambdós casos hauríem d'estar alerta perquè els estats no facin ús d'aquestes vies d'escapament al compliment del tractat.

Afortunadament, l'Estat espanyol ha cedit a les exigències de la comunitat internacional i de la campanya per la prohibició de les bombes de dispersió espanyola, de la qual el Centre Delàs forma part activament. Però l'ambigu posicionament que des d'un inici va tenir el Govern espanyol ens fa pensar que en qualsevol moment pot intentar escapar de les seves obligacions al respecte.

Exigim, per tant, una prompta ratificació del tractat i una aplicació immediata de mesures unilaterals per part del Govern espanyol, fins i tot abans de la seva signatura al desembre a Oslo, perquè cessi immediatament la fabricació de bombes de dispersió en territori espanyol i es destrueixin els arsenals existents abans dels vuit anys a partir de la seva ratificació que estableix el tractat. Demanem també a les autoritats espanyoles que donin un pas mes enllà i prohibeixin per llei qualsevol tipus de relació entre ciutadans de l'Estat espanyol i les

bombes de dispersió. Ens referim al finançament i participació accionarial d'entitats financeres espanyoles en la indústria militar que fabrica aquesta munició tan mortífera. No seria acceptable que mentre Espanya es compromet a no fabricar, vendre, emmagatzemar o usar aquest tipus d'arma, els bancs espanyols ajudin a la seva producció en altres països no signants del tractat.

Felicitem el Govern espanyol per haver acceptat finalment un tractat que obliga que les dues empreses productores de bombes de dispersió a Espanya (Instalaza i Expal) es vegin obligades a deixar de fer-ho. Sabem que no és fàcil per al Govern enfrontar-se a l'entramat economicomilitar, però amb decisions que afavoreixen el desarmament i la pau sempre s'obtenen beneficis per a la societat i fins i tot rèdits polítics, perquè la societat espanyola ha demostrat clarament en la seva història recent el rebuig a la guerra i a la seva preparació.

La prohibició de les bombes de dispersió ens mostra que el treball pel desarmament és necessari i efectiu. Primer va ser la prohibició i estigmatització de les mines antipersona, ara la de les municions de dispersió, demà, si ens mantenim units i fermes en els propòsits, la que ens proposem.

Centre Delàs

Submunició sense explotar d'una bomba de dispersió, un perill latent en tots els llocs on s'ha emprat aquest tipus d'armament

L'escàndol dels crèdits en R+D militar

Tot va començar l'any 1996 amb l'arribada al govern del Partit Popular a causa de la promesa electoral de professionalitzar les forces armades i abandonar el Servei Militar Obligatori. Aquesta representava el 1998 un fort increment, un 30% de les despeses de personal segons el model aleshores presentat. A aquest s'havien d'afegir els projectes militars de noves armes engegats en l'etapa anterior del govern del PSOE. La combinació d'ambdós no podia portar-se a terme sense incrementar de manera important el pressupost militar. Això, evidentment, tenia un elevat cost polític per al PP per allò d'iniciar un nou període augmentant de manera important la despesa militar, la qual cosa no seria ben acollida per l'opinió pública espanyola.

La solució va ser portada a terme des de la Gerència de Cooperació del Ministeri de Defensa mitjançant una alambicada fórmula d'enginyeria financera, que permetia plantar cara a les despeses derivades de la professionalització, i també continuar amb els grans projectes d'armes. D'aquesta manera s'aconseguien tres propòsits: no incrementar massa la despesa militar del Ministeri de Defensa; augmentar la contribució en R+D, llavors a la cua dels països de l'OCDE, i satisfer les demandes d'ajuda de la indústria militar espanyola per finançar la investigació i el desenvolupament de nous prototips d'armes.

La fórmula consistia a concedir préstecs per a R+D a zero interès, reembolsables des del Ministeri d'Indústria amb un termini de tornada de vint anys a les indústries militars a compte de les compres d'armaments. Es va signar un conveni entre ambdós ministeris (Indústria i Defensa) segons el qual Indústria avançava els diners en concepte de R+D que les empreses retornarien a Defensa quan aquesta dugués a terme el pagament de les armes.

Aquesta situació iniciada pel PP, malgrat les crítiques que des de l'oposició va portar a terme el PSOE, va ser continuada per aquest després de la seva victòria electoral el 2004, s'ha convertit en endèmica a dia d'avui. Així, els crèdits en R+D del Ministeri d'Indústria continuen augmentant i acumulant uns fons que prenen proporcions insòlites. Avui dia trobem que els crèdits acumulats entre 1997 i 2008 lliurats a les empreses ascendeixen, segons dades oficials (Taula 1), a l'astronòmica xifra de 12.104,84 milions d'euros corrents. Aquesta xifra és només de la R+D militar que prové d'Indústria, ja que després hi ha la R+D militar per a portar a terme investigacions dintre del Ministeri de Defensa, 3.859 milions d'euros durant el mateix període.

A més a més, hi ha el preu final de les armes¹ que augmenta en el transcurs de la seva producció, amb un cost total d'inversió que ascendeix a 27.000 milions d'euros a data d'avui (www.justiciaipau.org/centredelas). I segons va revelar recentment Enrique Navarro,² el 1996 subdirector de la Gerència de Cooperació del Ministeri de Defensa, el deute de les empreses militars amb el Ministeri d'Indústria ascendeix a 26.000 milions d'euros el 2007, i encara falten per abonar 20.000 milions més quan el 2024 finalitzin tots els projectes de noves armes en curs.

Els crèdits pendents de cobrament lliurats a les indústries militars es comptabilitzen en el pressupost d'ingressos en la partida 83107 *com reintegraments de préstecs concedits fora del sector públic a empreses privades*. Un calaix de sastre que engloba tots els deutes per crèdits a les empreses privades i que el 2008 ascendeixen a 580,2 milions d'euros. Dins el sector públic també hi ha un grapat d'indústries militars públiques (Navantia, EADS, Hisdesat, entre d'altres) en la partida 82104 *reintegraments de préstecs al sector públic*,

1. Vegeu taula amb els principals programes militars 1996-2001 a www.justiciaipau.org/centredelas

2. A la revista Capital de setembre del 2007

societats mercantils, entitats empresarials, un altre calaix de sastre que el 2008 comptabilitza 482,1 milions d'euros. Aquestes són, per descomptat, unes xifres desorbitades impossibles de definir que, malgrat les indagacions portades a terme, tant analitzant els pressupostos de l'Estat com als ministeris d'Indústria i Defensa, no he pogut aclarir. Així continuem sense saber si s'ha retornat alguna quantitat de les indústries militars a Defensa i d'aquest a Indústria. Aquest fet amaga una realitat no declarada, un major dèficit públic dels comptes de l'Estat. Perquè, en tractar-se de crèdits, tant es comptabilitzen en el pressupost de despeses com en el d'ingressos. Amb la qual cosa l'actual declarat superàvit dels comptes públics és una fal·làcia producte de l'enginyeria pressupostària del Ministeri d'Hisenda, que permet aquestes complicades combinacions que confonen analistes, polítics i l'opinió pública.

Estic convençut que les indústries no han retornat ni un euro, ja que els crèdits en R+D són percebuts per les indústries com «ajudes», és a dir, subvencions per al desenvolupament

dels nous armaments. Llavors els deutes de les indústries continuen acumulant-se fins que arribarà el dia en què la situació sigui insostenible, quan s'haurà de buscar alguna solució, i molt em temo que es recorre a la condonació. En aquest cas, en desaparèixer del pressupost es convertiran en dèficit públic; és a dir, que acabarem pagant el deute de les empreses d'armes el conjunt de la població de l'Estat.

Aquesta és la situació a data d'avui i les xifres van augmentant any rere any sense que ningú sàpiga amb certesa com acabarà aquest enorme pou negre i sense fons que són les inversions en armaments. És possible que el que ha passat amb la indústria militar sigui extensible a un altre tipus d'indústries. Però, encara que no fos així, igualment ens trobem amb un dels majors escàndols economicofinancers amagats en els comptes de l'Estat. Si estic equivocat, m'agradaria que, amb dades a la mà, es desmentissin les meves afirmacions.

Pere Ortega

Taula 1. R+D militar a Espanya (1997-2008) (en milions d'euros corrents)

ANYS	R+D Ministeri Defensa	Crèdits en R+D militar Ministeri Indústria	Total R+D Militar
1997	290,11	210,36	500,47
1998	300,14	581,00	881,14
1999	294,75	1.198,58	1.493,33
2000	293,48	964,11	1.257,59
2001	382,11	947,80	1.329,91
2002	314,04	1.176,85	1.490,89
2003	322,97	1.049,90	1.372,87
2004	303,42	1.070,00	1.373,42
2005	315,69	1.014,60	1.330,29
2006	325,88	1.358,01	1.683,89
2007	361,04	1.225,06	1.586,10
2008	355,67	1.308,57	2.363,67
TOTAL	3.859,3	12.104,84	16.663,57

Agrocombustibles i violència

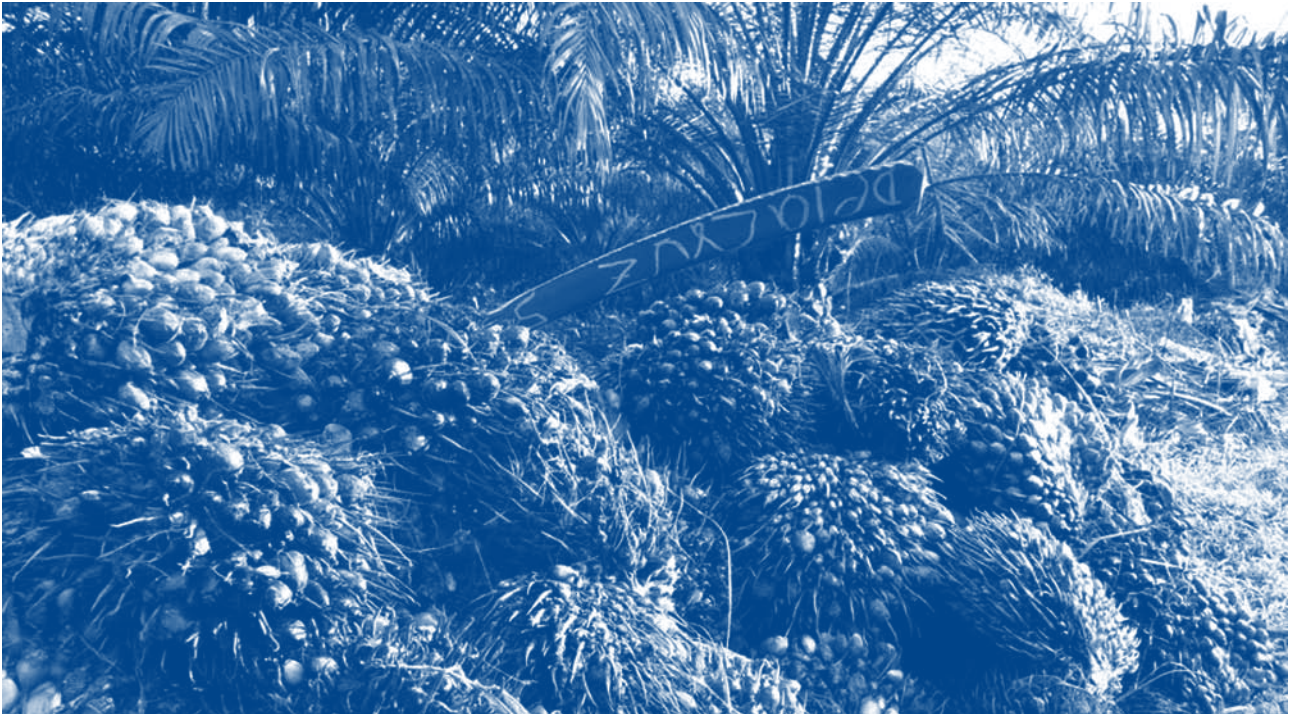
Joan Sanz

La crisi energètica global ha posat damunt la taula el debat sobre els agrocombustibles, els quals són presentats no només com una sortida a la crisi energètica cada vegada més propera sinó també a l'escalfament global. Decisions de la Unió Europea i dels Estats Units estan encaminades a incentivar la producció i l'ús de l'agrodiesel i l'agroetanol. La UE mitjançant la directiva 2003/30/CE del Parlament Europeu i del consell, de 8 de maig de 2003, «relativa al foment de l'ús de biocarburants o altres combustibles renovables per al transport» marca metes de substitució de combustible fòssil per agrocarburants per al transport. Aquestes metes, que han de ser complertes pels estats membres, són del 5,75% per al 2010 i van encaminades cap a una substitució del 20% el 2020. Estats Units, d'altra banda, va aprovar la Llei de política energètica d'agost de 2005, per incentivar econòmicament el desenvolupament, consum i importació de fonts alternatives renovables d'energia, especialment l'etanol i l'agrodiesel.

Estats Units i la Unió Europea estan duent a terme una agressiva política per estimular la producció d'agrocombustibles per poder substituir una petita part del petroli amb que

satisfan les seves desmesurades necessitats energètiques, base de l'actual model de producció i de consum. Però aquesta política ja està tenint greus efectes sobre els països del Sud. El Nord no pot cobrir per si mateix els objectius de substitució plantejats. Es calcula que si Europa hagués de cobrir el 20% de la producció prevista per al 2020 necessitaria destinar a agrocombustibles la meitat de la terra cultivable a Europa, i a més aquest 20% només cobriria l'increment estimat de consum de combustible d'aquí al 2020, és a dir, que no substituiria res de l'actual consum sinó que només serviria per assegurar l'increment estimat. Aquestes polítiques han convertit els territoris cultivables del Sud en un botí cobejat per satisfer les necessitats de consum dels països desenvolupats i un agreujament de la terra com a font de conflictes.

Els agrocombustibles ja estan tenint un efecte sobre la fam en el món, en particular pel canvi en l'ús de les terres dels països del Sud. De fet, han afegit més pressió sobre zones ecosensibles ja molt amenaçades, com les selves tropicals, causant deforestació i destrucció d'ecosistemes; afectant la fertilitat del sòl, la disponibilitat i qualitat de l'aigua, i estan

Corozo és el fruit de la palma i d'on s'extrau l'oli

desplaçant cultius alimentaris, posant en perill la seguretat i sobirania alimentària dels pobles. Aquesta «onada verda» dels agrocombustibles, sota el pressupòsit de superar la crisi de l'escalfament global i el consum depenent del petroli que diuen encarar les polítiques de la UE i d'Estats Units, estan provocant a països com Colòmbia, Equador, Brasil, Paraguai, Mèxic, Indonèsia, Malasia o Argentina una forta onada de violacions dels drets humans, d'apropiació il·legal de la terra, de descamperolització i de destrucció ambiental.

Els països del Nord plantegen els agrocombustibles com una alternativa estratègica per diversificar les fonts energètiques i minimitzar la dependència del petroli i de les zones conflictives on es produeix. Al voltant del petroli s'ha construït tota una geopolítica de guerra per assegurar-ne el control i el subministrament en un marc de major competència per un recurs que s'acaba. Estats Units ha fet de l'accés al petroli un dels elements clau per mantenir la seva hegemonia mundial. El 1980 un president demòcrata, Jimmy Carter, va definir l'anomenada Doctrina Carter la qual afirmava el subministrament de petroli del Golf Pèrsic com un interès vital per a EUA, i afegia que es faria servir qualsevol

mitjà necessari, inclosa la força militar, per garantir el subministrament de petroli. Les diferents administracions nord-americanes han mantingut aquesta doctrina i, en aquests darrers vint anys, quatre grans operacions militars han estat marcades per aquesta doctrina (l'escorta de petrolers kuwaitians el 1987 sota pavelló d'EUA durant la guerra Iran - Iraq; la guerra del golf de 1991, la guerra d'Afganistan el 2001 i la invasió d'Iraq el 2003). Estats Units, en assegurar-se el paper de potència dominant a les zones productores, aconseguix no només assegurar-se la garantia d'un futur aprovisionament de petroli, sinó també exercir un control sobre l'aprovisionament energètic d'altres països importadors de petroli, que veuen la seva seguretat energètica condicionada a la presència d'una poderosa força militar nord-americana a les zones productores.¹ Aquesta dinàmica de guerra ve sustentada per un exèrcit, que ell mateix s'ha convertit en un dels principals consumidors de combustible del món, el 2005 va consumir 134 milions de barrils de cru, el mateix que va consumir un país sencer com Suècia.

Però l'impuls que s'està donant als agrocombustibles no està servint per desactivar la dinàmica de guerra del petroli, perquè si

1. Klare, Michael T. (2006). *Sangre y petróleo. Peligros y consecuencias de la dependencia del crudo*. Barcelona. Edicions Urano.

d'una banda a aquestes altures ja és clara la impossibilitat de la substitució del consum energètic fòssil per agrocombustibles, de l'altra, els agrocombustibles han obert una nova via de conflictivitat. Si en els conflictes pel petroli el que està en joc és el control de les zones productores i les vies de transports, els agrocombustibles estan generant nous conflictes violents on el que està en joc és el control i possessió de la terra i l'agroindústria que col·lionada amb el dret a la terra i a la sobirania alimentària per a poblacions indígenes i milions de camperols i camperoles arreu del món, que l'han conreuat al llarg de generacions. El cas colombià, que viu un llarg conflicte en el que no es pot menysprear el paper que hi té la seva condició de país productor de petroli, pot servir per il·lustrar el conflicte que estan provocant els agrocombustibles.

La palma d'oli. El cas colombià

Els darrers 10 anys el cultiu de la palma africana a Colòmbia ha viscut un fort increment, ha passat d'ocupar 145.000 ha. el 1998 a 300.000 ha. en l'actualitat, i s'estima que fins 6 milions d'hectàrees poden ser destinades al seu conreu.

La palma d'oli és una palmera tropical de climes càlids, molt apropiada per a l'elaboració d'agrodièsel, a més d'altres aprofitaments, ja que entre les oleaginoses és de les que té un major rendiment per hectàrea. Els principals productors mundials d'oli de palma són Malàisia i Indonèsia. A Indonèsia es van talar més de 18 milions d'hectàrees de bosc per sembrar palma d'oli i a Malàisia són coneguts els efectes devastadors que ha tingut el seu cultiu intensiu, que va ocasionar el 87% de la deforestació ocorreguda entre el 1985 i el 2000, que ha fet disminuir la diversitat agrícola i la qualitat de l'aigua per l'ús de fertilitzants, pesticides i maquinària. Especialment greu va ser la situació el 1998, quan un núvol de fum va cobrir aquests dos països, producte de la crema de boscos.

El govern d'Uribe ha fet de l'extensió dels conreus de palma una qüestió estratègica de domini polític, social, econòmic i militar del territori. Dóna suport a nous projectes, com el Projecte Gaviotas 2, que espera cobrir 3 milions més d'hectàrees amb el que ja s'ha anomenat

com a «desert verd» de la palma. El govern està lligant aquests projectes a la reinserció de paramilitars, amb la qual cosa s'asseguraria disposar d'un control politicomilitar del territori i del control sobre una mà d'obra barata.

Fidel Mingorance, en el seu excel·lent estudi, «El flujo del aceite de palma Colombia-Bélgica-Europa»² ha documentat la violència que ha acompanyat el procés d'expansió de les plantacions de palma africana, mostrant com la seva extensió ha coincidit amb les àrees d'expansió i presència paramilitar. De l'anàlisi de les zones de producció es desprèn que l'apropiació de terres, el desplaçament forçós, l'assassinat de sindicalistes, líders socials i camperols, les matances, les desaparicions forçades, el rentat d'actius del narcotràfic i el paramilitarisme no són fets puntuals sinó que responen a un model. Mingorance ha resumit aquest problema en cinc fases:

1. Conquesta paramilitar. Fase inicial en la qual es crea un clima de terror generalitzat, amb assassinats, matances i desaparicions forçades per provocar el desplaçament forçat massiu dels seus habitants i la desaparició de qualsevol tipus de contesta social o sindical.
2. Apropiació il·legal de terres, robatori o compra amb intimidació. Les terres conquerides pels paramilitars entren en un procés de «legalització» totalment irregular en el qual unes són directament robades als seus propietaris, i les altres són comprades a preus molt baixos mitjançant la intimidació armada i finançades amb diners del narcotràfic.
3. Sembrar de la palma. Les empreses palmeres estableixen les grans plantacions de la palma africana. Si hi ha bosc, es fa tala rasa i es ven la fusta, obtenint un benefici extra en espera de poder recollir les primeres collites (tres anys després de la sembra). En la majoria de casos s'incomplixen les normatives ambientals.
4. Una vegada establert el complex palmer s'inicia el procés agroindustrial de l'oli de palma. Els paramilitars continuen vinculats a les plantacions, moltes vegades com a desmobilitzats. La tutela paramilitar assegura una pau laboral i social armada.

2. Disponible a http://www.sca.com.co/bajar/Estudios/informe_es.pdf

Paramilitars de les *Autodefensas Unidas de Colombia*

5. Control territorial i benefici econòmic.

S'aconsegueix un domini econòmic, polític i militar de les terres plantades amb palma i l'explotació de la incorporació de l'oli de palma en el flux comercial del mercat nacional i internacional.

Si en èpoques anteriors van ser els empresaris palmicultors els que van conformar i finançar grups paramilitars com a cossos de seguretat enfront de la guerrilla, posteriorment les plantacions de palma s'han expandit al mateix ritme que l'activitat paramilitar, fins arribar a casos com el del Chocó, on van ser els mateixos paramilitars els que van convidar els empresaris palmicultors a instal·lar-se a les seves zones de control.

Els desplaçaments forçosos i els més de cent crims violents que han patit les comunitats del Jiguamandó i Curvaradó des del 1997, o els setanta assassinats de treballadors i sindicalistes a Cesar i Santander els darrers anys, són una petita mostra de la violència d'aquest procés.

El controvertit procés de desmobilització paramilitar ha suposat una forta injecció de diner públic per al desenvolupament de noves plantacions de palma en zones de forta presència paramilitar i està provocant situacions

en què les víctimes han de treballar com a assalariades en les finques que van ser de la seva propietat i els van ser arrabassades pels mateixos paramilitars que ara es reinsereixen.

Malgrat tot, les resistències s'organitzen: indígenes, afrocolombians i camperols defensen els seus territoris i drets fonamentals. S'estan organitzant zones humanitàries i de biodiversitat on les comunitats de desplaçats retornen al seu territori, des d'on reivindiquen la recuperació de les seves terres. L'estiu passat, i també l'anterior, les comunitats de desplaçats del Curvaradó, d'afrodescendents i d'indígenes embera-katio durant onze dies es van reunir a les zones humanitàries de Caño Claro i de biodiversitat de Cetino, farts de la impunitat i de la morositat de les institucions legals a reconèixer els seus drets, i van començar a recuperar les seves terres per la via dels fets, tirant a terra més de cinquanta hectàrees de palma plantada a les seves terres usurpades i tornant a plantar els conreus tradicionals.

Aquests fets podrien semblar-nos llunyans o aliens si no se sabés el destí d'aquesta producció. El 73% de la producció d'oli de palma cru colombià és exportat, i és Europa el principal importador. El 2005 el Regne Unit va ser el principal destinatari d'aquestes

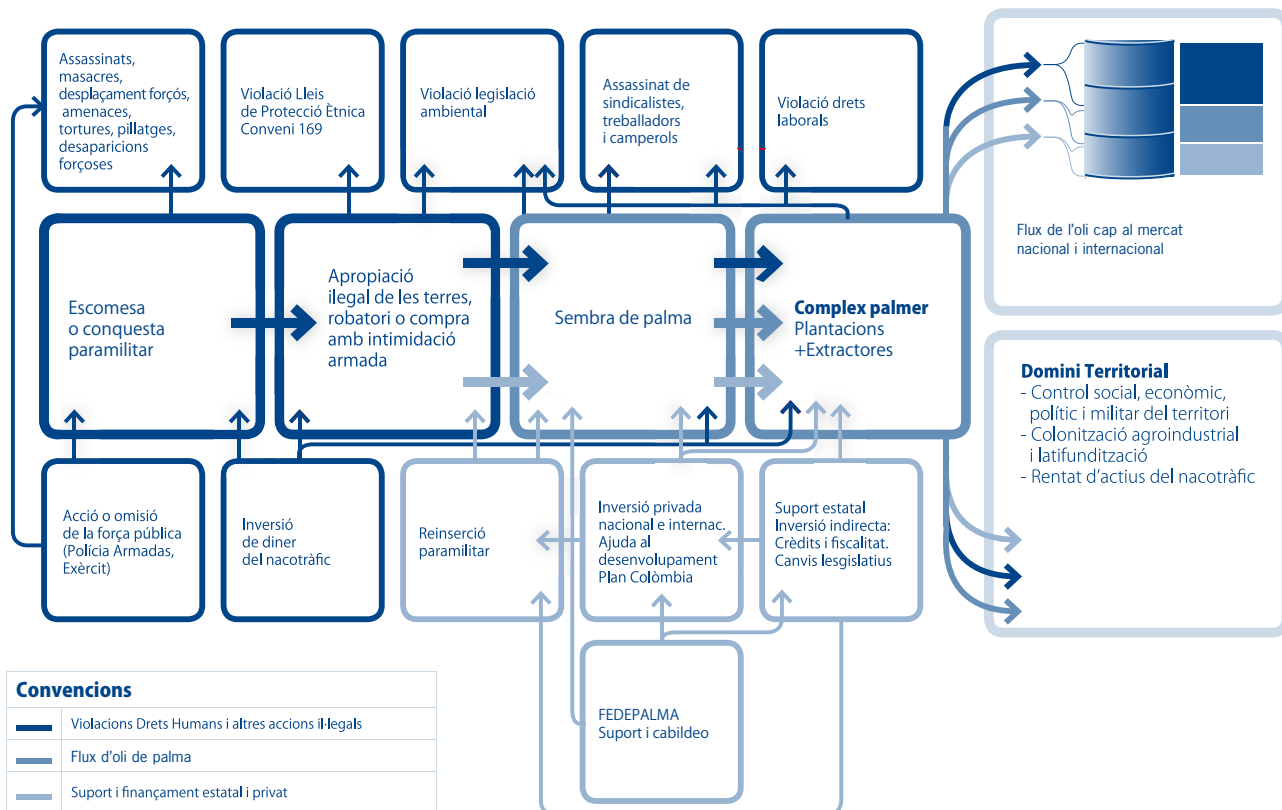
Tala de palma per recuperar les terres usurpades

exportacions amb 106.699 tones d'oli de palma, equivalents al 41% de les exportacions totals d'oli de palma cru colombianes, seguit per Espanya amb el 22% i Alemanya amb l'11%. Aquests números situen clarament la

responsabilitat que tenen els nostres països i la nostra voracitat energètica en les violacions dels drets humans i la violència.

Tomàs Gisbert

ESQUEMA MODEL PALMER COLOMBIÀ

Font: Mingorance, Fidel (2007), *El flujo del aceite de palma Colombia-Bélgica-Europa*.

Raons de ser i justificacions dels exèrcits: La Unitat Militar d'Emergències

En el món tots els països disposen d'un exèrcit propi o d'un organisme superior amb forces armades que el protegeix. Els estats legitimen l'ús de la violència amb l'argument de «la defensa de la seguretat del territori nacional». Així, doncs, al llarg de la història i de manera constant s'ha difós la idea que existeix un enemic exterior que en qualsevol moment pot atacar i posar fi a la pau establerta.

Avui dia els nostres enemics exteriors són grups radicals islàmics i determinats estats no capitalistes. Els mitjans de comunicació s'encarreguen enèrgicament que captem que el terrorisme, l'enemic, està amenaçant-nos en tot moment. Al ciutadà se l'atemoix amb la idea que aquests grups i països representen una gran amenaça per a l'estabilitat de la seva vida. Sota aquesta pressió, aquest ciutadà cedeix part de la seva llibertat individual a canvi de «seguretat». D'aquesta manera la despesa militar augmenta. Això sí, sense que la societat tingui la paraula a l'hora d'opinar sobre les tasques, l'organització o les competències dels exèrcits, que estan fora del debat públic. Aquests temes són delegats a un reduït nombre de persones considerades expertes en la matèria.

Els exèrcits, però, són cada cop més mal vistos per diferents segments de la població. És per això que quan la justificació de «l'enemic exterior» no funciona s'opta per eines més subtils. La professionalització i l'artificiosa

humanització dels exèrcits són altres vies per intentar legitimar l'existència de les forces armades. La justificació d'intervenir militarment per protegir i ajudar els altres, a més, és una forma molt eficaç per reforçar i incrementar pressupostos i despeses militars.

Un bon exemple a Espanya d'humanització de l'exèrcit és el cas de la Unitat Militar d'Emergències (UME). La UME es va crear arran dels incendis que es van patir a Espanya durant l'estiu del 2005. Es tracta d'un cos especialitzat dins les Forces Armades que té l'objectiu de pal·liar els efectes de les catàstrofes.

La UME, operativa des de l'estiu de 2007, intervé en casos d'emergència relacionats, principalment, amb riscos naturals (com incendis, inundacions, nevades i terratrèmols) i riscos tecnològics (químic, nuclear, radiològic o biològic). Depèn del Ministeri de l'Interior en els supòsits d'emergències declarades d'interès nacional, i dels responsables de protecció civil de les comunitats autònomes afectades, en els altres casos.

Aquest nou instrument de l'exèrcit espanyol, d'ajuda a la societat en cas de desastre, afegeix competències civils a un òrgan purament militar amb la intenció d'actualitzar i reformar les Forces Armades en un moment de plena decadència. No és pas una coincidència que el pressupost de Defensa per al 2007 hagi sigut el més alt dels últims vint anys.

Taula 1: La Unitat Militar d'Emergències el 2008

Pressupost	4.500 milions d'euros	
Efectius	4.310 (434 oficials, 822 suboficials i 3054 militars de tropa)	
Bases a	Torrejón de Ardoz (Madrid) Morón de la Frontera (Sevilla) Bétera (València) Saragossa	San Andrés del Rabanedo (Lleó) Gando (Les Palmes) Los Rodeos (Tenerife)
Aeronaus i vehicles	24 avions, 19 helicòpters i 400 vehicles	

Font: Elaboració pròpia

El caràcter civil-militar que ara ha pres l'exèrcit espanyol crea un missatge contradictori: els militars no són actors humanitaris ja que la seva raó de ser és exclusivament de defensa. De fet, Javier Solana, representant d'exteriors de la UE, ha afirmat que la divisió civil-militar de l'exèrcit és inadequada, així com el fet que els militars acudeixin com a ajuda humanitària en els primers moments d'un desastre natural.

L'Estat espanyol, en lloc de donar més autoritat a l'exèrcit, hauria d'haver reforçat els cossos de protecció civil, perquè es tracta de cossos no militars que tenen la missió de donar suport a la societat. A més a més, bombers, guàrdia civil, policia autonòmica, guardes forestals, entre altres cossos civils, són tradicionalment els primers a reaccionar i afrontar els desastres, mentre que la UME està dispersa pel territori i en conseqüència el seu temps de reacció és més lent. És per aquest principi de subsidiarietat, i perquè són òrgans no militaritzats que són més eficients i, per tant, té més sentit dotar amb majors recursos els cossos ja existents de protecció civil que no crear-ne de nous.

En definitiva, no té sentit que els exèrcits es dediquin a tasques civils o humanitàries, perquè el seu objectiu és, i continuarà sent, sotmetre els pobles a l'obediència a través de l'ús de la violència.

Aleshores, per a què serveixen els exèrcits actuals? Estan els països occidentals, amb els majors exèrcits del món, amenaçats per algun enemic? No seria més aviat al contrari, que la resta de països hauria de tenir por d'Occident i de la seva abismal enginyeria militar? On han quedat la diplomàcia i el diàleg, instruments tan valorats en les nostres democràcies? Podem resoldre els conflictes a través de la guerra i la destrucció?

Els exèrcits tenen la principal missió de defensar els interessos econòmics i polítics de governs i de diferents grups de pressió a través de l'ús de la violència. Els exèrcits són els instruments de les elits imperialistes que s'alimenten de l'ús de la força amb fins molt particulars. Els governs, els seus mitjans, es veuen sovint doblegats davant la seva enorme pressió i cedeixen mentre engrandeixen la figura d'un enemic exterior i la urgència de la defensa nacional. Sabem de sobres, i així ens ho ha demostrat l'experiència, que l'única via per a la resolució dels conflictes és a través de la paraula i la raó, perquè la violència només genera més violència. Els exèrcits, en definitiva, beneficien una minoria i destrueixen i enganyen la resta de la societat.

Miquel González

Icona gràfica de la pel·lícula de Stanley Kubrick's «La chaqueta metálica»

Actualitat de les campanyes del Centre Delàs pel desarmament

El Centre Delàs de Justícia i Pau combina la reflexió i l'acció, la recerca i la participació en campanyes per la pau i el desarmament.

Recentment hem treballat de valent tant en la campanya per la prohibició de les bombes de dispersió com en la campanya per una banca desarmada (BBVA sense armes) amb uns resultats que ens fan ser optimistes de cara a la consecució d'objectius concrets de desarmament a través de les nostres campanyes.

Incidència accionarial: BBVA sense armes

El passat 14 de març dos membres del Centre Delàs vam participar a la Junta d'accionistes del BBVA per denunciar davant els centenars d'accionistes assistents que el BBVA és un banc que aconsegueix una part dels seus beneficis de la indústria de la guerra i, per tant, reparteix dividendes entre els accionistes amb un origen èticament reprovable.

El president del BBVA, Francisco González, va donar la raó al Centre Delàs, afirmant que la política del banc és la de reduir les seves inversions en armament, encara que supeditada al fet que la resta d'entitats financeres prenguin posicions similars. Es va comprometre a que el BBVA motivarà la resta del sector financer a caminar en aquest sentit, i també que el banc aplicarà una nova política de reducció de certs finançaments d'exportacions i fabricació d'empreses d'armament.

De fet, aquesta política ja era coneguda pel Centre Delàs perquè els responsables del departament de RSC¹ del BBVA van reunir-se per tercera vegada, poc abans de la Junta d'Accionistes del BBVA, per informar-nos sobre la nova política de limitació de les seves operacions de finançament a les empreses que fabriquen bombes de dispersió. Si bé és cert que es tracta d'una reacció d'un impacte molt reduït en les activitats del BBVA amb la indústria militar, és un assoliment a tenir en

consideració i que ens anima a continuar amb la nostra campanya per una banca desarmada.

Els vídeos de les intervencions i més informació sobre la campanya es poden consultar a la web de la campanya:

www.bbvasensearmes.org

Seu del BBVA a Madrid. Foto: Omiranda

1. Responsabilitat Social Corporativa, més conegut al BBVA com a Responsabilitat i Reputació Corporatives.

Incidència política: Stop bombes de dispersió

La campanya per la prohibició de les bombes de dispersió està coordinada a l'Estat espanyol per la CMC Barcelona² (la vessant espanyola de la CMC³ internacional), amb la col·laboració de Greenpeace. Justícia i Pau participa, mitjançant el Centre Delàs, en les nombroses i diverses activitats que la campanya promou per a la consecució d'un bon tractat internacional que prohibeixi les bombes de dispersió.

A escala internacional hem participat a les conferències de Viena i de Dublín, on el nostre paper s'ha centrat a fer un *lobby* sobre els representants del Govern espanyol presents en aquestes conferències. Cadascuna de les conferències a comptat amb una representació del Govern espanyol mixta, on representants del Ministeri de Defensa, de caire més tècnic, assessoraven els caps de la delegació, aquests del Ministeri d'Afers Exteriors i Cooperació. Mitjançant converses als passadissos i amb reunions de caràcter formal entre la CMC Barcelona i Greenpeace i el Govern espanyol, hem tractat d'influir en la posició espanyola per donar-li un caràcter més humanitari, en contraposició al més economicista de les empreses productores de bombes de dispersió de l'Estat espanyol, de les quals sabem amb total certitud que intentaren fer el seu corresponent *lobby*.

També ha sigut rellevant el paper d'incidència parlamentària que s'ha realitzat tant al Parlament espanyol com al català. Mentre l'espanyol està encara en fase de pronunciar-se sobre la prohibició de les bombes clúster, el Parlament català ja ho ha fet, gràcies al suport obtingut per alguns parlamentaris compromesos amb les nostres demandes.

Tanmateix, l'assoliment més rellevant de la campanya ha sigut l'obtenció el passat maig a Dublín d'un tractat que prohibeix totes les bombes de dispersió actualment existents i que ara ha de ser signat i ratificat per més de trenta estats. Intentarem que Espanya sigui un dels primers a ratificar-lo i a aplicar-lo. Finalment cal mencionar que també ens vam posar en contacte, i fins i tot vam mantenir una reunió en les seves instal·lacions de Saragossa, amb una de les empreses espanyoles fabricants de bombes de dispersió, Instalaza. Probablement va ser el primer cop que hi ha algú que els ha argumentat àmpliament les raons de la inconveniència per qüestions humanitàries de la seva producció de bombes de dispersió, a casa seva.

Més informació sobre la campanya a: www.stopbombesdispersio.org i sobre la nostra participació a Viena i Dublín al blog: <http://clusterviena.wordpress.com>

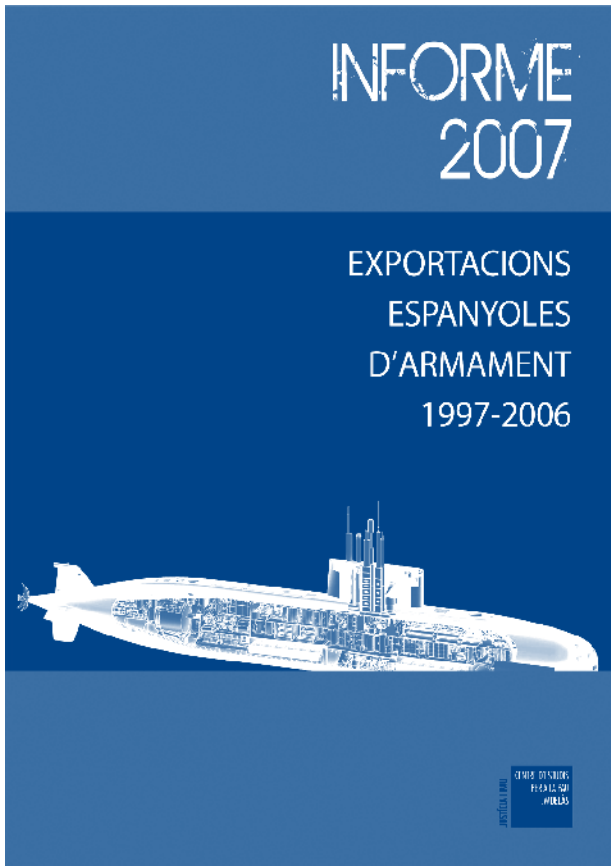
Jordi Calvo

Cràter d'una bomba en el sud del Líban

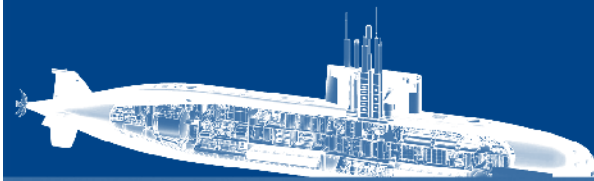
2. Les organitzacions que la conformen són: Justícia i Pau, Moviment per la Pau, Fundació per la Pau i Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat
3. Cluster Munition Coalition www.stopclustermunitions.org

Informe 2007 d'exportacions espanyoles d'armament 1997-2006

INFORME
2007

EXPORTACIONES
ESPANYOLES
D'ARMAMENTO
1997-2006

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
I MANDELÀS

14

CENTRE D'ESTUDIS PER A LA PAU I MANDELÀS

Espanya ha ocupat el vuitè lloc en el rànquing mundial d'exportadors d'armes del 2006. Aquest any el volum d'exportacions d'armes pesades ha estat de 845 milions d'euros, el 3% del total de les armes mundials i el 0,5% del total de la balança comercial espanyola.

Les armes espanyoles es venen a països que estan en conflicte armat, com Colòmbia i Israel; o que intervenen en conflictes, com Estats Units i Regne Unit. Espanya també exporta a països que estan en situació de tensió i inestabilitat, com Filipines, Indonèsia o Sri Lanka; o a aquells sobre els quals hi ha serioses preocupacions envers el respecte dels drets humans, com Indonèsia, Kenya, Singapur o Tailàndia; i fins i tot que estan enfrontats entre ells, com Índia i Pakistan. A més a més, Espanya també ha venut armes a alguns dels països més pobres del món, com Burkina Faso, Angola, Kenya i Mauritània; o que dediquen més recursos a despesa militar que al desenvolupament humà (despesa militar superior a la despesa en salut i educació), com Angola, Aràbia Saudita, Brasil, Equador,

Unió dels Emirats Àrabs, Jordània, Pakistan i Turquia. Finalment s'ha de destacar que Perú, Indonèsia, Marroc, Equador, Turquia, Colòmbia, Veneçuela, Filipines, Egipte o Jordània reben quantitats econòmiques importants del Govern espanyol en concepte d'ajut oficial al desenvolupament al mateix temps que són compradors d'armes espanyoles.

La legislació espanyola estableix que no es pot autoritzar l'exportació d'armes a països sancionats, inestables, en conflicte armat, que vulnerin els drets humans, que no condemnin el terrorisme o que tinguin un nivell de benestar delicat. La mateixa llei, en el capítol que regula les denegacions a l'exportació, inclou com a criteri per denegar una exportació: «l'existència d'indicis racionals que el material de defensa, un altre material o el de doble ús puguin ser utilitzats en accions que pertorbin la pau, l'estabilitat o la seguretat en un àmbit mundial o regional, o que puguin vulnerar els compromisos internacionals contrets per Espanya.» A la vista del que diu la llei, com hem d'interpretar les exportacions als països mencionats anteriorment?

Pel que fa a les armes curtes, el 2006 se'n van exportar per valor de 111 milions d'euros. El primer receptor d'armes curtes espanyoles ha estat Ghana, que en va rebre per valor de 3,26 milions d'euros. Sobre Ghana pesa una moratòria sobre importació, exportació, producció i distribució d'armes curtes. Perquè es va alertar sobre la proliferació descontrolada d'aquestes armes al país, i del risc de tràfic il·lícit des de Ghana cap a països veïns, alguns d'ells en conflicte o en situació de postconflicte o de tensió, com Togo, Nigèria o Costa d'Ivori.

De les exportacions del 2006 també s'ha de destacar que per primera vegada s'exporta armament (bombes, torpedes, coets, míssils, etc.) a empreses privades i per a ús privat de Canadà, Estats Units, Bèlgica i Regne Unit. Aquestes empreses podrien ser multinacionals de defensa, com Blackwater o ArmorGroup.

Tica Font

NOTÍCIES

Contracte de EADS finançat pel BBVA

Poc després que el consorci aeronàutic EADS s'adjudiqués un contracte amb el Pentàgon valorat en 25.000 milions de dòlars enfront del seu rival Boeing per a subministrar avions cisterna a les forces aèries d'EUA en el qual participarà la factoria d'EADS-CASA de Sevilla, ara sorgeix un nou contracte per a subministrar 14 avions cisterna per a la força aèria del Regne Unit valorat en 16.700 milions d'euros. Aquest serà desenvolupat per un nou consorci liderat per EADS, amb la participació de les britàniques Air Tanker i Rolls Royce. Aquesta última fabricarà els motors i la francesa Thales aportarà l'electrònica. Però el substancial d'aquest contracte, el més gran registrat en el Regne Unit, és que està finançat per la iniciativa privada. Set són els bancs que es troben darrere de l'operació, HBOS, Lloyds, TSB, Calyon, B. Landesbank, Fortis i un d'espanyol, el BBVA. Aquesta operació situa de nou el BBVA com el banc espanyol que més operacions finança a la indústria de guerra.

L'Institut Català de Finances i Caixa de Catalunya financen la compra de SACESA

La Sociedad Andaluza de Componentes Espaciales, S.A. (SACESA) és la principal empresa aeronàutica espanyola contractista de EADS-CASA. Aquesta indústria de propietat pública de la Junta d'Andalusia fa temps que travessa per canvis de propietat. Darrerament dues empreses, la catalana FICOSA dedicada al sector de l'automoció, i la vasca Alcor, que ja treballa en el sector aeronàutic, estaven interessades a adquirir part de les accions. Finalment el Govern autònom andalús ha donat llum verda a la nova composició de SACESA, que restarà amb la meitat de les seves accions

repartides entre FICOSA (60%) i Alcor (40%). La resta correspondrà a IDEA (Junta d'Andalusia) amb un 21%, CajaSol amb el 10%, UniCaja amb el 5% i EADS-CASA amb el 13%. Aquesta empresa especialitzada en fibra de carbó aspira a fabricar la panxa de l'avió de transport civil Airbús A-350, encara que ja fabrica panells dels diversos models d'avió de transport militar (A400M) d'EADS-CASA.

Darrere de l'operació d'ampliació de capital de SACESA que dona entrada a la catalana FICOSA, es troben dues entitats catalanes, Caixa de Catalunya que aportarà 50 milions d'euros, i el banc públic Institut Català de Finances (ICF), de la Generalitat de Catalunya, que aportarà els avals corresponents per materialitzar la compra. Aquesta operació és una més de les realitzades per diverses administracions públiques catalanes (Generalitat i alguns ajuntaments) d'impulsar un pol aeronàutic a Catalunya sense cap obstacle, encara que es tracti d'avions militars. Reiteradament des del Centre Delàs de Justícia i Pau hem alertat que, com ocorre en el cas de SACESA, es tracta d'una indústria que dedica un 40% de la seva producció a defensa.

El Príncep Felipe, agent comercial de l'Eurofighter

«És la màquina perfecta», va comentar el príncep després de pilotar per primera vegada un caçabombarder Eurofighter en la base de Morón de la Frontera (Sevilla) la primera setmana d'abril d'aquest any. Perfecta, per a què? ens podem preguntar. Segurament no per a caçar ànecs, els deixaria polvoritzats, ni per a caçar óssos com fa el seu pare, per la mateixa causa, l'única resposta possible és per a matar persones. L'exèrcit de l'Estat Espanyol posseïx 20 avions d'aquest tipus, i

té encarregades 87 unitats més. Cal considerar que cada caçabombarder costa entorn dels 124 milions d'euros.

Llaços de germanor militar entre el Govern espanyol i el del Marroc

El passat 18 de gener, el Govern espanyol va cedir, pel simbòlic preu d'1 euro, vuit jocs de llançament de bombes trencadores CLB-30 d'aviació valorades en 86.848 euros, destinats als caçabombarders de l'exèrcit marroquí. Segons expressaven les agències de premsa, el motiu era «enfortir l'especial relació de germanor existent entre les forces armades d'Espanya i del Marroc». No obstant això, el Marroc és un país en conflicte (per la qüestió del Sahara) i sospitós de violar els drets humans, amb la qual cosa aquesta operació de germanor, encara que sigui al preu d'1 euro, contravé la llei de control de comerç d'armes aprovada al desembre de 2007 pel Senat espanyol. El Marroc, a més, és el país del Magrib que destina més pressupostos a l'armament de tota la zona, per davant de Líbia, Algèria i Tunis, per aquest ordre.

Espanya va autoritzar vendes per un import de 200 milions d'euros al Marroc a la fi de l'any 2006, en concret mil dos-cents vehicles blindats Vamtac de la indústria gallega Uro i deu patrullers fabricats per Polyships.

La informació, el secret i la fam

Segons una notícia publicada el mes de març d'aquest any (*La Vanguardia*, 5 de març), l'Assemblea Nacional Popular de Xina va aprovar aquest mes uns pressupostos militars per valor de 57.000 milions de dòlars, un 17% més que el 2007. El govern dels Estats Units critica el de Xina de falta de transparència, afirmant que els pressupostos militars s'acosten al doble del publicat. La resposta del

Govern xinès és que no fan res que no facin els Estats Units. El 40% dels pressupostos militars USA són secrets, igual que els de la CIA i la NASA. El pressupost militar del Departament de Defensa nord-americà serà de 600.000 milions de dòlars en el 2009, mentre que la xifra real s'acosta als 900.000 milions de dòlars.

Iraq, camp de proves dels exèrcits mercenaris

Una de les novetats de la guerra a l'Iraq ha estat l'eclosió d'exèrcits mercenaris. El cas més conegut és el de Blakwater, comandat per exmilitars de l'exèrcit nord-americà, de la CIA o del FBI i, creat el 1997 per Erik Prince, antic assessor de Bush pare. Ho explica el periodista d'investigació Jeremy Scahill en el seu llibre publicat a l'editorial Paidós (*Blakwater, l'auge de l'exèrcit mercenari més poderós del món*). És una forma d'eludir l'opinió pública, cada vegada mes refractària, que ha pres l'administració Bush: que el soldat universal, el matador sigui el més anònim possible.

El govern USA paga diferent preu si el soldat (empleat) és nord-americà o d'algun país al sud de la frontera amb Mèxic: 1200 de dòlars per dia i

home en el primer cas, 35 dòlars si és colombià o xinès. En aquest cas és més difícil que la família pugui demanar una indemnització en cas de mort; els morts iraquians pels mercenaris ni existeixen. Segons explica Scahill, EEUU gasta 2.000 milions de dòlars a la setmana a l'Iraq i el 40% és per a empreses privades de guerra.

Una bona notícia

És gratificant donar bones notícies encara que sigui de tant en tant. Segons una nota apareguda en BBCMundo.com el dijous 10 d'abril, el Tribunal Superior de Londres va fallar que és il·legal la decisió de tancar una investigació sobre un acord multimilionari de venda d'armes entre el Regne Unit i Aràbia Saudita. L'Oficina de Fraus del Regne Unit (SFO) va cancel·lar en el 2006, encara durant el mandat de Tony Blair, una investigació sobre un acord de vendes per uns 84.000 milions de dòlars. Aquesta investigació es va iniciar per la denúncia a l'empresa britànica fabricant d'armes BAE Systems, acusada d'efectuar pagaments il·legals a funcionaris saudites per assegurar-se els contractes. La cancel·lació va ser ordenada pel propi Blair, que

va escriure una carta personal i secreta adduint com a argument que la investigació podia «perjudicar la seguretat britànica» i afegint raons «d'interès nacional».

Ara sabem que les pressions del règim saudita sobre Londres per frenar les investigacions de suborn eren degudes a la implicació de diversos membres de la família real saudita, el príncep Bandar bin Sultà, que s'estima que va rebre 1.500 milions d'euros de comissió i va viatjar a Londres per a exercir personalment les pressions. Aquestes pressions van consistir a amenaçar amb suspendre la col·laboració antiterrorista, la qual cosa podia permetre que ocorregués un nou atemptant similar al del 7 de juliol de 2005. A més, després de la suspensió de la investigació, Aràbia Saudita va acordar comprar al Regne Unit 72 caçabombarders Eurofighter per valor d'uns 8.700 milions de dòlars

Finalment, aquest mes d'abril, dos jutges del Tribunal Superior van dictaminar que la SFO va actuar de manera il·legal i van donar la raó als dos grups de pressió que van realitzar la denúncia, la Campaña Contra el Comerç d'Armes i Corner House Research del Regne Unit.

Col·laboradors/es: Francesc Benítez, Jordi Calvo, Irene Carbó, Pilar Dellunde, Jordi Foix, Tica Font, Xavier Garí, Tomàs Gisbert, Arnau Gómez, Miquel González, Mark Juditz, Manuel Manonelles, Eduardo Melero, Arcadi Oliveres, Pere Ortega, Alejandro Pozo i Sabina Puig.

SI VOLS COL-LABORAR AMB NOSALTRES POTS FER-TE SOCI EN EL TELÈFON DE JUSTÍCIA I PAU: 93 317 61 77

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

L'import de la subscripció a **MATERIALS DE TREBALL** del CENTRE D'ESTUDIS PER A LA PAU JM DELÀS pel període d'un any (4 números) és de 6 € i es pot realitzar mitjançant:

- xec adjunt al butlletí
- ingrès a TRIODOS BANK, compte corrent n. 1491-0001-23-0030001541
[al fer l'ingrès, indicar que és una subscripció per a Materials de Treball]

Nom i cognoms .....

Adreça ..... Localitat ..... Codi postal .....

CENTRE D'ESTUDIS PER A LA PAU JM DELÀS DE JUSTÍCIA I PAU · Rivadeneyra 6, 10è · 08002 Barcelona · T. 93 317 61 77 · Fax 93 412 53 84
e-mail: delas@justiciaipau.org · www.justiciaipau.org/centredelas